

8.1. PORODNOST V OKRESECH KRAJE

Vývoj porodnosti v jednotlivých okresech Libereckého kraje od roku 1960 vykazuje stejné trendy vývoje, které se však neprojevovaly vždy se stejnou intenzitou. Na vývoji počtu živě narozených i ukazatele počet živě narozených na 1 000 obyvatel je ve všech okresech patrný krátkodobý vzestup úrovně porodnosti v letech 1963 – 1965 vyvolaný nerealizovanými sliby populační politiky. Zřetelně je patrné výrazné zvýšení počtu narozených dětí v průběhu celého babyboomu v sedmdesátých letech a také prudké snížení porodnosti v první polovině devadesátých let, které bylo vyvoláno především změnou společenských hodnot. Rozdíly ve vývoji porodnosti v jednotlivých regionech způsobuje především různé věkové složení obyvatelstva a tedy odlišné procentuální zastoupení žen v reprodukčním věku. V souvislosti s rozdíly ve věkovém složení okresů se na vývoji ukazatele počet živě narozených na 1 000 obyvatel nejvýrazněji projeví obě dvě období zvýšené reprodukce v okrese Česká Lípa a nejméně v okrese Semily. Na počátku devadesátých let dosahovala úroveň tohoto ukazatele ve všech okresech kraje přibližně stejných hodnot a následující pokles úrovně porodnosti se pak projevil se stejnou intenzitou v celém kraji.

V průběhu let 1990 – 1995 se počet živě narozených dětí v souvislosti se změnami ve společenských a ekonomických hodnotách v celé republice snížil v Libereckém kraji o 25,7 %, v tom v okrese Jablonec nad Nisou o 23,7 %, v okrese Česká Lípa o 25,6 %, v okrese Liberec o 26,3 % a v okrese Semily o 26,8 %. Hodnota ukazatele počet živě narozených na 1 000 obyvatel pak v Libereckém kraji ve stejném období poklesla o 3,4 procentního bodu, nejvíce v okrese Česká Lípa (3,9 bodu) a nejméně v okrese Jablonec nad Nisou (2,8 bodu). Nejvyšších hodnot ukazatele počet živě narozených na 1 000 obyvatel v průběhu celého období po roce 1990 v souvislosti se svou příznivou věkovou strukturou vykazoval okres Česká Lípa, nejnižších pak okres s nejstarší věkovou strukturou v kraji – okres Semily. Po roce 1995 vývoj porodnosti ve všech okresech kraje stagnoval a počet živě narozených zůstával na nízkých hodnotách.

Vývoj porodnosti, věkové složení obyvatel a úmrtnost obyvatelstva výrazně ovlivňují velikost přírůstku obyvatel přirozenou měnou v jednotlivých letech. Pouze okres Česká Lípa si zachoval v průběhu celého sledovaného období kladný přirozený přírůstek. Okres Liberec vykazoval kladný přírůstek obyvatel nepřetržitě až do roku 1994, kdy právě z důvodu snížení porodnosti počet zemřelých převýšil počet živě narozených. Kladného přirozeného přírůstku dosáhl okres Liberec opět až v roce 2004. V okrese Jablonec nad Nisou se udržel kladný přirozený přírůstek do roku 1993 a od tohoto roku lze v tomto okrese pozorovat úbytek počtu obyvatel přirozenou měnou. Vlivem věkového složení převýšil počet zemřelých počet živě narozených v okrese Semily již v roce 1980. Snížení porodnosti v první polovině devadesátých let vyvolalo další zvýšení přirozeného úbytku v tomto okrese.

Změny v sociálním a ekonomickém chování obyvatel po roce 1990 lze v meziokresním srovnání pozorovat i na dalších ukazatelích charakterizujících úroveň porodnosti – podíl živě narozených dětí mimo manželství a průměrný věk při narození dítěte.

Výrazně vzrostl podíl živě narozených dětí narozených mimo manželství ve všech okresech kraje. Úroveň tohoto ukazatele je ovlivněna mimo jiné postojem obyvatel k instituci manželství. Především vývoj mimomanželské plodnosti v okrese Česká Lípa dokazuje, že očekávání narození dítěte nemusí být nezbytně důvodem k rychlému vstupu do manželství před narozením dítěte. Od roku 1991 do konce roku 2004 byl v uvedeném okrese vykázan nejvyšší nárůst podílu živě narozených dětí mimo manželství, a to o 30,7 procentních bodů na 42,9 %. Jedním z možných důvodů tohoto vývoje je nízký podíl věřících obyvatel v tomto okrese. Naopak v okrese Semily, který při Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 vykázal nejvyšší podíl věřícího obyvatelstva z okresů Libereckého kraje a nejvyšší podíl rodáků, došlo k zvýšení podílu mimomanželské plodnosti mezi roky 1991 a 2004 pouze o 19,6 procentních bodů na 27,9 %.

Průměrný věk matky při narození dítěte se zvýšil mezi roky 1991 a 2004 v Libereckém kraji o 3,6 let na 28,3 let. Nejvíce se nárůst průměrného věku matky projevil v okrese Semily (za uplynulé období se prodloužil o 4 roky) a v roce 2004 dosáhl 28,7 let. Průměrný věk matky při narození prvního dítěte vzrostl v Libereckém kraji ve sledovaném období dokonce o 4,3 let na 26,3 let. Největší nárůst se projevil opět v okrese Semily (o 4,5 let) a dosáhl 26,7 let. Průměrný věk matky při narození prvního dítěte i jakéhokoli dítěte je ve městech Liberec, Jablonec nad Nisou i Česká Lípa vyšší než v okresech, ve kterých se nacházejí.